

Μια σχολική εργασία για τον Ωφελιμισμό

Μια σύντομη εισαγωγή στη φιλοσοφία του Τζέρεμι Μπένθαμ και του Τζον Στιούαρτ Μιλ

Είναι η τελευταία εβδομάδα του σχολείου πριν από τις καλοκαιρινές διακοπές και μια ομάδα μαθητών είχε εργαστεί σε ένα έργο φιλοσοφίας καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς. Ως ολοκλήρωση της εργασίας τους, αποφάσισαν να οργανώσουν μια σύντομη θεατρική παράσταση για τους συμμαθητές και τους φίλους τους.

Ο καθηγητής τους τους βοήθησε να γράψουν το σενάριο και να βεβαιωθούν ότι τα σχόλια που σχετίζονται με τη φιλοσοφία είναι ακριβή, ενώ οι άλλοι μαθητές και οι φίλοι τους τους βοήθησαν να δημιουργήσουν τα κοστούμια τους.

Οι ρόλοι του θεατρικού έργου είναι οι εξής::

Ντόρις: Τζέρεμι Μπένθαμ

Νατάσσα: Τζον Στιούαρτ Μιλ

Σωτήρης: Μαθητής (υποδύεται τον εαυτό του)

Μαζέν: Ο αφηγητής

Λουΐζα: Πρόεδρος της τάξης (υποδύεται τον εαυτό της)

Έφθασε πλέον η μέρα του θεατρικού έργου και όλοι οι μαθητές ανυπομονούν να παίξουν το ρόλο τους και να βοηθήσουν τους φίλους τους να ενημερωθούν σχετικά με τον Ωφελιμισμό. Και η θεατρική παράσταση αρχίζει...

Αφηγητής: Καλησπέρα, αγαπητοί φίλοι. Παρακαλώ πάρτε ένα κολατσιό και ένα ποτήρι χυμό και καθίστε. Όπως γνωρίζετε, στο σχολείο μας ξέσπασε μια μεγάλη διαφωνία, καθώς οι μαθητές δεν μπορούν να αποφασίσουν ποιο ελληνικό νησί θα επισκεφθούν κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής σχολικής μας εκδρομής και προσκάλεσαν δύο γνωστούς φιλοσόφους για να τους βοηθήσουν. Σας παρακαλώ, αγαπητοί φίλοι, το θερμότερο χειροκρότημά σας για τον Τζέρεμι Μπένθαμ και τον Τζον Στιούαρτ Μιλ.

Μπένθαμ και Μιλ: Καλησπέρα σε όλους. Σας ευχαριστούμε που μας προσκαλέσατε στο σχολείο σας.

Μπένθαμ : Πώς μπορούμε να σας βοηθήσουμε;

Σωτήρης: Λοιπόν, δεν μπορούμε να καταλήξουμε σε μια κοινή απόφαση σχετικά με το ποιο νησί θα επισκεφτούμε για την καλοκαιρινή σχολική μας εκδρομή και ελπίζουμε ότι μπορείτε να μας βοηθήσετε να πάρουμε μια απόφαση που θα μας ευχαριστήσει όλους.

Μιλ: Αντιλαμβάνομαι, άρα πρόκειται για μια κατάσταση όπου η ατομική ευχαρίστηση και η ομαδική ευχαρίστηση δεν μπορούν να επιτευχθούν με μια και μόνη επιλογή.

Λουίζα: Το πραγματικό πρόβλημα είναι ότι παρόλο που έχουμε συμφωνήσει σε έναν προορισμό, δηλαδή το νησί της Ικαρίας, ορισμένοι μαθητές ισχυρίζονται ότι η γνώμη και οι ανάγκες τους δεν έχουν ληφθεί υπόψη!

Σωτήρης: Αυτό είναι άδικο! Είναι η πλειοψηφία των μαθητών που έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους για την Ικαρία. Είναι ένα πανέμορφο νησί και σίγουρα θα ήταν πολύ ωραίο να επισκεφτούμε κάποια από τα τοπικά καλοκαιρινά φεστιβάλ του, αλλά είναι επίσης πολύ παρόμοιο με αυτό που είδαμε πέρυσι το καλοκαίρι όταν επισκεφτήκαμε τη Σαντορίνη. Το μόνο που είπαμε ήταν ότι θέλαμε να κάνουμε κάτι διαφορετικό.

Λουίζα: Λοιπόν, τι θέλετε να κάνετε;

Σωτήρης: Δεν ξέρω. Πρέπει να το συζητήσουμε αυτό, αλλά στην πραγματικότητα δεν έχετε ρωτήσει όλους τους μαθητές ποια είναι η γνώμη τους για την Ικαρία.

Μιλ: Μισό λεπτό. Πώς καταλήξατε λοιπόν σε αυτή την απόφαση Λουίζα;

Λουίζα: Έψαξα για κάποια νησιά που έχουν ωραίες παραλίες και είναι ήσυχα και σκέφτηκα ότι η Ικαρία θα ήταν μια ωραία επιλογή, οπότε μίλησα με τον διευθυντή του σχολείου για αυτή την ιδέα. Στη συνέχεια, ρώτησα τους άλλους μαθητές αν θα ήθελαν να επισκεφθούν την Ικαρία και φάνηκαν ευχαριστημένοι με την επιλογή αυτή.

Μπένθαμ : Επομένως, αν η Ικαρία θα δώσει σε όλους την ευχαρίστηση και θα σας κάνει ευτυχισμένους, ποιο είναι το πρόβλημα;

Σωτήρης: Το πρόβλημα είναι ότι η Λουίζα είναι η πρόεδρος της τάξης και πήρε αυτή την απόφαση επειδή οι φίλοι της συναρπάζονται με την ιδέα να επισκεφθούν την Ικαρία. Υπάρχουν όμως πολλοί μαθητές που δεν ρωτήθηκαν και δεν είχαν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Έτσι, τώρα αισθανόμαστε δυσαρεστημένοι.

Μπένθαμ : Εντάξει, αυτό είναι πράγματι ένα πρόβλημα. Ας συζητήσουμε αυτό το ζήτημα με όρους Ωφελιμισμού, ενός τομέα της Φιλοσοφίας που μελετά την ηθική και τις αξίες και το πώς αυτές επηρεάζουν τις αποφάσεις μας.

Αφηγητής: Ο Ωφελιμισμός είναι μια ηθική θεωρία κατά την οποία ο διαχωρισμός των πράξεων μεταξύ σωστού και λάθους εξαρτάται από τα αποτελέσματα ή τις συνέπειές τους. Οι ωφελιμιστές πιστεύουν ότι ο σκοπός της ηθικής είναι να μεγιστοποιήσει την ευτυχία και την ευχαρίστηση και να ελαχιστοποιήσει τον πόνο και τη δυστυχία. Με άλλα λόγια, μια συγκεκριμένη ενέργεια μπορεί να θεωρηθεί σωστή αν έχει ως αποτέλεσμα την ευτυχία και την ευχαρίστηση, αλλά είναι λανθασμένη αν έχει ως αποτέλεσμα τη δυστυχία ή τον πόνο, όχι μόνο για το άτομο που πραγματοποιεί την ενέργεια αλλά και για όλους όσους επηρεάζονται από αυτήν. Έρχεται σε αντίθεση με τον εγωισμό, που είναι η άποψη ότι κάθε άτομο πρέπει να επιδιώκει το δικό του συμφέρον, ακόμη και αν αυτό σημαίνει ότι βλάπτει τους άλλους. Οι σημερινοί καλεσμένοι μας, ο Μπένθαμ και ο Μιλ, είναι οι θεμελιωτές του Ωφελιμισμού.

Μπένθαμ: Ακριβώς, πιστεύω ότι η ηθική αξία μιας πράξης καθορίζεται καθαρά από το βαθμό ευχαρίστησης και ευτυχίας που προκαλεί. Όσο μεγαλύτερη είναι η ευχαρίστηση,

τόσο πιο ηθική είναι η πράξη. Έτσι, για τη Λουίζα και όλους τους μαθητές που συμφωνούν μαζί της, το να πάνε στην Ικαρία θα τους προσφέρει ευχαρίστηση και ευτυχία και επομένως είναι μια ηθική πράξη.

Σωτήρης: Και τι γίνεται με τους μαθητές που διαφωνούν μαζί της;

Μπένθαμ : Καθ' όλη τη διάρκεια της ενασχόλησής μου με τον Ωφελιμισμό και τη Φιλοσοφία ασχολήθηκα με το άτομο, οπότε δεν κρίνω μια απόφαση ή μια πράξη με βάση την αδικία που μπορεί να επιφέρει σε μια ομάδα ανθρώπων. Εμένα με απασχολεί το πόση ευχαρίστηση θα φέρει στο άτομο που λαμβάνει αυτή την απόφαση ή την πράξη. Για μένα, η ευτυχία και η ευχαρίστηση ταυτίζονται και μπορούν να υπολογιστούν με βάση τη χαρά που προσφέρουν σε ένα ή περισσότερα άτομα.

Αλλά τώρα, που βρίσκομαι εδώ μαζί σας, δεν θέλω κάποιος από εσάς να είναι ευτυχισμένος και κάποιος άλλος δυστυχισμένος. Ίσως λοιπόν ο αγαπητός μου φίλος Μιλ θα μπορούσε να εξηγήσει τη δική του αντίληψη για τον Ωφελιμισμό.

Μιλ: Ναι. Για την ακρίβεια, διαφωνώ με τον τρόπο που ο Μπένθαμ εκφράζει την ευτυχία και την ευχαρίστηση. Για μένα, υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες ηδονές (απολαύσεις). Οι ανώτερες ηδονές είναι αυτές που απαιτούν νοητικές ικανότητες τις οποίες μόνο οι μορφωμένοι άνθρωποι έχουν την ικανότητα να αποκτήσουν και οι κατώτερες ηδονές είναι οι σωματικές ηδονές που μπορούν να βιώσουν τόσο τα ζώα όσο και οι άνθρωποι. Επομένως, οι ανώτερες ηδονές είναι πολυτιμότερες από τις κατώτερες ηδονές επειδή έχουν αυτή τη μορφή «εγγενούς (εσωτερικής) ανωτερότητας».

Έτσι, στην περίπτωση σας Λουίζα, θα πρέπει επίσης να λάβετε υπόψη σας τη γενική ευτυχία όλων των μαθητών και όχι μόνο αυτό που θα κάνει εσένα και τη φίλη σου ευτυχισμένες. Νομίζω ότι αν προσπαθήσεις να ικανοποιήσεις τις ανάγκες όλων των συμμαθητών σου η ικανοποίηση που θα νιώσεις μετά θα σου προσφέρει ένα υψηλότερο επίπεδο ευχαρίστησης και έτσι η απόφασή σου θα είναι ηθική!

Λουίζα: Εντάξει, νομίζω ότι έχετε δίκιο. Δεν είχα ποτέ την πρόθεση να κάνω τους άλλους μαθητές δυστυχισμένους. Θα είναι καλύτερο αν όλοι μας είμαστε ευτυχισμένοι κατά τη διάρκεια του καλοκαιρινού μας ταξιδιού.

Σωτήρης: Συμφωνώ, θα είναι μια καταπληκτική εμπειρία που θα μας δώσει μεγάλη χαρά αν δούμε ότι οι συμμαθητές μας είναι το ίδιο χαρούμενοι με εμάς κατά τη διάρκεια των διακοπών μας. Τι γνώμη έχετε για το να κρατήσουμε την Ικαρία ως κύριο προορισμό μας και ταυτόχρονα να οργανώσουμε περισσότερες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού μας που θα ικανοποιούν τα ενδιαφέροντα των άλλων μαθητών;

Μιλ: Αυτή είναι μια υπέροχη εισήγηση.

Μπένθαμ : Μπορείτε να οργανώσετε μια ημερήσια εκδρομή στους Φούρνους, ένα σύμπλεγμα νησιών κοντά στην Ικαρία. Εκεί θα μπορούσατε να εξερευνήσετε τα ναυάγια των Φούρνων που θα είναι μια μοναδική ευκαιρία για όλους σας. Περισσότερα από 50 ναυάγια έχουν ανακαλυφθεί πρόσφατα στους Φούρνους, οπότε το να επιχειρήσετε

μερικές καταδύσεις μπορεί να είναι μια ευκαιρία να εξερευνήσετε έναν αρχαίο κόσμο κάτω από τη θάλασσα.

Σωτήρης: Αυτή είναι μια υπέροχη ιδέα!

Λουίζα: Συμφωνώ. Ας αρχίσουμε να προγραμματίζουμε το επερχόμενο ταξίδι μας. Σας ευχαριστούμε για τη βοήθειά σας, αγαπητοί Μπένθαμ και Μιλ.

Και κάπως έτσι τελειώνει το θεατρικό έργο. Το κοινό χειροκρότησε θερμά τους μαθητές και άρχισαν να συζητούν για τον Ωφελιμισμό και τη Φιλοσοφία.